

BEN STRAUS

In het tweede deel van 'Jeus van Moeder Crisje' zijn twee fragmenten te vinden, waar de naam van Ben Straus naar voren komt. In dit historisch document gaan we dieper in op Ben Straus, die blijkbaar in het leven van Jeus een bijzondere plek innam.

Citaat 1: Jeus van Moeder Crisje deel 2:

*'... Wat wil jij, kleine man? Wil jij met grote Gradus vechten?' De bende joelt, er valt iets te beleven, dat hebben ze hier nog niet beleefd. Er zijn er die hem waarschuwen. Gradus breekt hem. Jeus is gereed. De tafels vliegen over de kribben, er is ruimte zat, maar ze mogen een ziekenwagen bestellen. Grote Gradus slingert naar zijn kameraden: 'Is dat even een windhapper, jongens? Wij zullen dat brutale kereltje eens even onthalzen. Jeus ziet, Gradus is sterk, maar hijzelf is vlug. Wat Gradus aan kracht bezit, heeft hij aan vlugheid. Nu zullen de jongens zien, wat **Ben Straus** hem heeft geleerd...'*

Citaat 2: Jeus van Moeder Crisje deel 2:

'... Nu staan de menselijke poppetjes naast de lijn, hoog en laag viert feest. Kijk zelf generaal, hoe Jeus van moeder Crisje voetballen kan. Hij kan denken en dat is alles, zijn gevoel is het!

De derde compagnie, waartoe Jeus behoort, heeft de anderen overwonnen, vandaag staan ze tegenover de studenten en die zijn gevaarlijk. Met muziek zijn ze naar het veld getrokken, Jeus heeft, waar de luitenant bij stond, ook die man moest luisteren, zijn mannen onder handen genomen. Dribbel niet lang, zij kunnen dat beter, de bal direct weg en speel op mij, de rest volgt vanzelf. De schele Mantel heeft Jeus gevraagd: 'Waar hèt gij dat toch allemaal geleerd, Jeus?'

*'Thuus, Mantel. **Ben Straus** dèn kon jao van alles....'*

Onderstaand fragment inclusief foto's uit de levensbeschrijving van Ben Straus werpt meer licht op bovenstaande citaten

Bron: Berghapedia

'Ben Straus werd op 22 juli 1881 geboren in 's-Heerenberg (circa 17 jaar eerder dan Jeus) als zoon van Joseph Straus en Sara Hertz. Reeds vroeg was hij actief in het verenigingsleven in 's Heerenberg: in 1900 werd hij lid van Sociëteit De Vriendschap. In 1905 werd hij bij de oprichting van de gymnastiek- en schermvereniging Tabor in 1905 gekozen (of aangewezen) als "algemeen secundus", ofwel plaatsvervanger voor alle bestuursleden. **Hij ontwikkelde zich tot een van de beste turners van Bergh.'**

Blijkbaar heeft Jeus in zijn jeugd geregeld opgetrokken met deze man, die hem op sportief gebied allerlei dingen bijbracht. Vooral het feit dat Ben Straus een zeer kundig turner was, verklaart al veel.

Onderstaande foto: Ben Straus met dochter Betty (Berghapedia)

Ben Straus trouwde op 24 juli 1912 in Bergh met Hedwig Levita, geboren op 6 juli 1882 in Cramberg (D) als dochter van Heijmann Levita en Herve Arnstein. Cramberg ligt ten oosten van Koblenz in de Duitse deelstaat Rijnland-Palts. Het huwelijk was eerder al op 24 oktober 1911 in Cramberg gesloten.

Ben was slager van beroep en heeft na het overlijden van zijn vader in 1914 diens slagerij aan de Kellenstraat 11 voortgezet.

Bron: Archief Hetty Straus (Berghapedia)

(Advertentie op bladzijde 104 van de Gids voor 's-Heerenberg, die omstreeks 1920 verscheen-Berghapedia)

Daarnaast was Ben voorganger in de synagoge en vervulde zo een centrale rol in de Joodse gemeenschap van 's-Heerenberg. Hieraan heeft hij het te danken dat hij beheerder werd van de 's-Heerenbergse kas van het landelijke Comité voor Joodsche Vluchtelingen (CJV). Dit viel onder het Centraal Comité voor Bijzondere Joodsche Belangen, dat al voor de oorlog was opgericht om Joodse vluchtelingen uit Duitsland te helpen. Zij die in Bergh de grens overkwamen, kregen van Ben geld om door te reizen naar hun bestemming in Nederland. Vaak was dit Amsterdam. De vluchteling Abraham Kamp bleef met zijn gezin in 's-Heerenberg bij zijn zuster Helena en zwager Mozes Bloemendaal. Om te overleven kregen zij regelmatig voorschotten uit de kas van het CJV uitbetaald. Die moesten dan volgens ingewikkelde regelingen terugbetaald worden, iets wat Ben bijna een dagtaak aan administratie bezorgde.

In de oorlog werd Ben aangewezen als plaatselijk vertegenwoordiger van de Joodsche Raad, die in februari 1941 door de bezetter werd opgericht om de Joodse gemeenschap zogenaamd te besturen. In de praktijk betekende dit dat hij een doorgeefluik werd van allerlei anti-Joodse maatregelen. Een van de zichtbaarste was de distributie van Jodensterren, die vanaf 2 mei 1942 verplicht gedragen moesten worden.

Ben Straus op latere leeftijd, samen met zijn vrouw (Berghapedia)

De oorlog en het einde

Ook als slager had Ben te lijden onder anti-Joodse maatregelen. Nadat de Duitsers al in juli 1940 het ritueel slachten hadden verboden, mochten Joden vanaf eind 1942 helemaal geen slager meer zijn. Hoewel hij zijn slagerij moest sluiten, bleef Ben bij zijn collega Klarenaar bezig in het slagersvak. Dit is hem en zijn gezin noodlottig geworden. In de nacht van 10 op 11 februari 1943 werd hij met zijn vrouw opgepakt, terwijl zijn drie nog thuis wonende kinderen die nacht zijn ondergedoken. Ben was gewaarschuwd dat die nacht "alle Joden" zouden worden opgepakt.

Aangezien hij als vertegenwoordiger van de Joodsche Raad een zogenaamd Sperrstempel op zijn persoonsbewijs, dacht hij dat de Duitsers niet voor hem zouden komen.

Een Sperrstempel was namelijk een soort (voorlopige) vrijwaring van deportatie. Ben besloot, anders dan zijn kinderen, thuis te blijven, zodat hij de andere Joodse mensen kon bijstaan als ze opgehaald werden. Het bleek echter dat de Duitsers, deze keer, alleen voor Ben en zijn gezin kwamen. Samen met zijn vrouw werd hij opgepakt. Pas vijftig jaar na de bevrijding werd zijn zoon Harry de precieze reden hiervan duidelijk. Deze kwam toen in het bezit van een brief van zijn vader uit het Huis van Bewaring in Arnhem, waarin hij ondermeer schreef:

Ik ben gearresteerd vanwege het feit dat ik bij Klarenaar aan het vleesblok heb gestaan en dat men zou denken dat ik daar werkte. Dat was een wetsovertreding en die moest gestraft worden.

Hierna ging alles heel snel voor Ben en zijn vrouw. Hun laatste levensteken was een briefje dat Ben op 23 februari in een trein krabbelde en dat 's-Heerenberg nog bereikt heeft. De tekst luidde:

23/2 1943.

W. fam

Vanuit den trein een laatste groet.

Houdt moed, wees sterk en alles zal terecht komen.

Vele groeten,

Ben en Hedwig

Drie dagen later, op 26 februari 1943, stierven zij in Auschwitz, 61 en 60 jaar oud. Zij waren de eersten van de uit 's-Heerenberg gedeporteerde Joden die de dood vonden.

Ben en zijn vrouw worden herdacht op het oorlogsmonument in 's-Heerenberg. Verder staan zij vermeld in het Digitaal Monument van de Joodse Gemeenschap, het Slachtofferregister van de Oorlogsgravenstichting en Yad Vashem's Central Database of Shoah Victims' Names.

